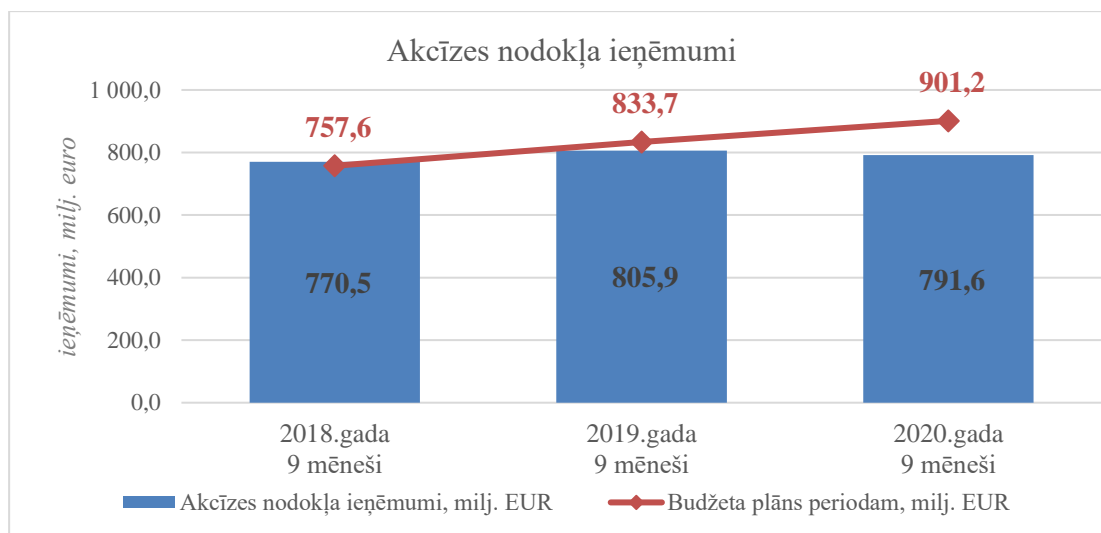

Akcīzes preču aprīte 2020. gada 9 mēnešos

➤ Akcīzes nodokļa ieņēmumi

Akcīzes nodokļa ieņēmumi ir būtisks valsts kopbudžeta ieņēmumu avots, jo sastāda 11% no kopējiem nodokļu ieņēmumiem valsts budžetā. Akcīzes nodokļa ieņēmumi 2020. gada 9 mēnešos ir 791,6 miljoni EUR, kas ir par 14,3 milj. EUR jeb 2% mazāk nekā 2019. gada attiecīgajā periodā (skat. 1.attēlu). 2020. gada 9 mēnešu ieņēmumu plāns izpildīts par 87,8 %.

1.attēls

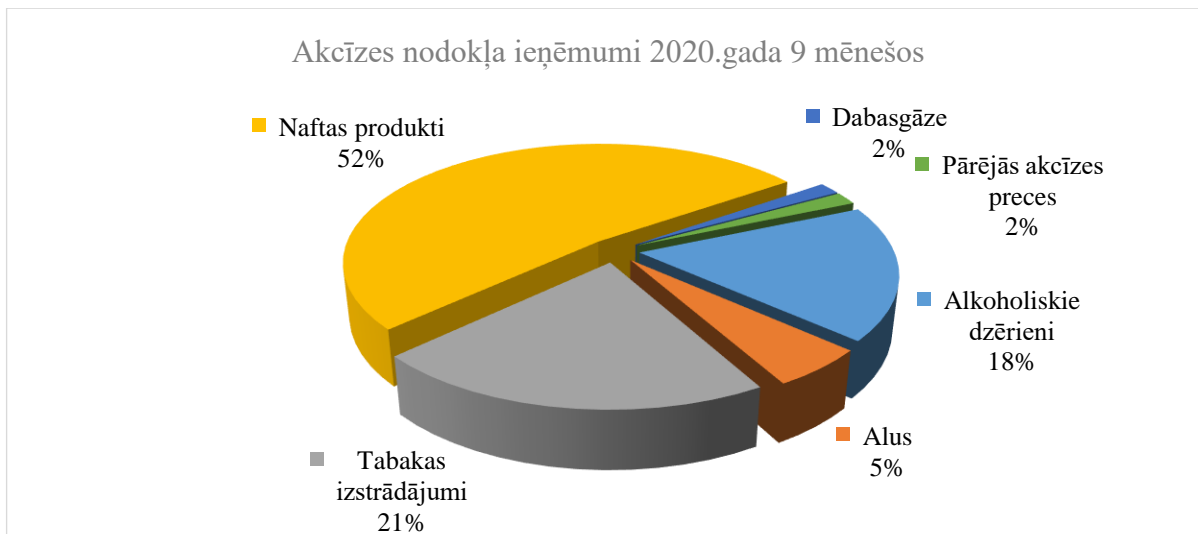

Būtisku ietekmi uz akcīzes nodokļa ieņēmumiem radīja ārkārtējās situācijas izsludināšana un pieņemtie ierobežojumi saistībā ar Covid-19 izplatības ierobežošanu, tai skaitā iedzīvotāju pārvietošanās ierobežojumi, daļēji slēdzot robežas starp dalībvalstīm. Minētie ierobežojumi ievērojami ietekmē valsts ekonomiskās attīstību, patērētāju pirktspēju, kā arī uz pāris mēnešiem pilnībā apturēja tirdzniecību Latvijas-Igaunijas pierobežā, tādējādi samazinot arī valsts budžeta ieņēmumus.

2020. gada 9 mēnešos akcīzes nodokļa ieņēmumus ietekmēja arī akcīzes nodokļa likmju izmaiņas praktiski visām harmonizētajām akcīzes precēm un nodokļa likmju diference ar kaimiņvalstīm (Lietuva, Igaunija u.c.), kurās saistībā ar COVID-19 izraisīto krīzi veica izmaiņas akcīzes nodokļa politikā, piemēram Igaunijā uz diviem gadiem tika samazināta akcīzes nodokļa likme dīzeļdegvielai.

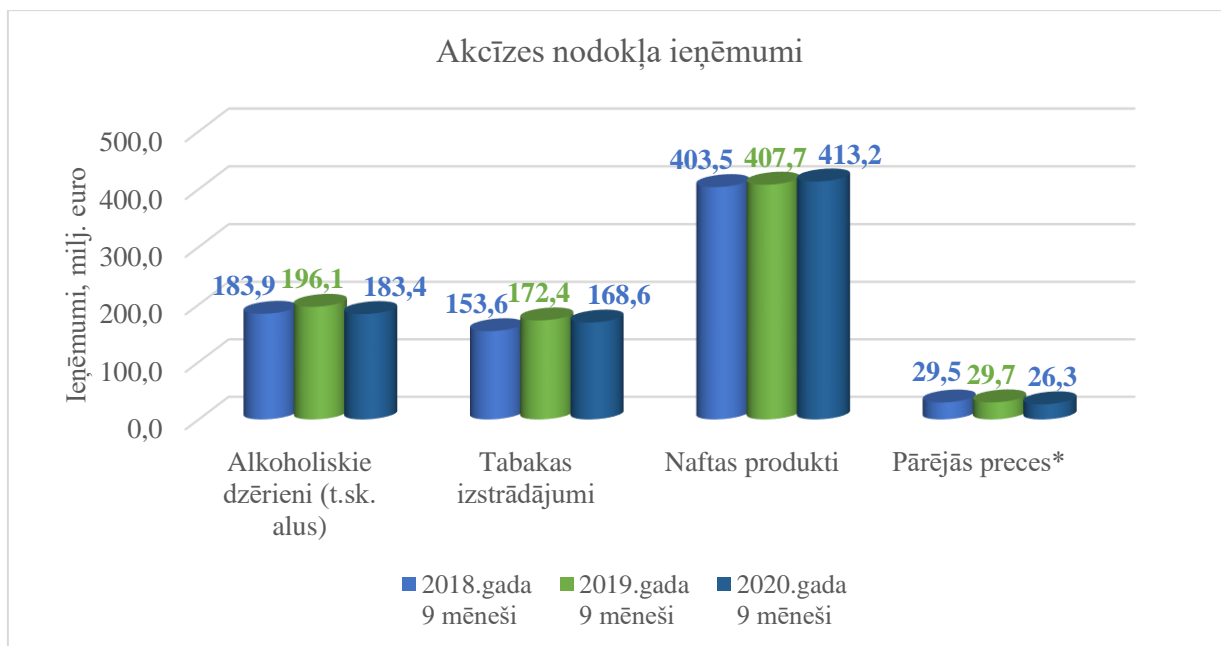
2020. gada 1. janvārī akcīzes nodokļa likmes tika palielinātas tabakas izstrādājumiem (neskaitot cigaretes) un naftas produktiem. 2020. gada 1. martā mainījās arī likmes alkoholiskajiem dzērieniem, nosakot mērenu likmju kāpumu, īpaši pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem (+5%), kas ir visienesīgākā alkoholisko dzērienu grupa akcīzes nodokļa ieņēmumu ziņā, vienlaikus saglabājot pozitīvu likmju diferenci starp Latviju un Igauniju. Ar 2020. gada 1. maiju tika atcelts akcīzes nodokļa atbrīvojums dabasgāzei, *kuru izmanto par kurināmo ar rūpniecisko ražošanu saistītos procesos, segto platību apkurināšanai un rūpniecisko mājputnu novietņu un inkubatoru siltumapgādei*, bet tika piemērota samazināta akcīzes nodokļa likme.

2.attēls

Akcīzes nodokļa ieņēmumu struktūrā vislielākais īpatsvars ir akcīzes nodoklim par naftas produktiem – 2020. gada 9 mēnešos tas veido 52 % no visiem akcīzes nodokļa ieņēmumiem, tālāk seko ieņēmumi par alkoholiskajiem dzērieniem (t.sk. alu) – 23% un par tabakas izstrādājumiem – 21% (skat. 2.attēlu).

3.attēls

*Pārējās preces – kafija, bezalkoholiskie dzērieni, elektroniskajās cigaretēs izmantojamie šķidrums, dabasgāze

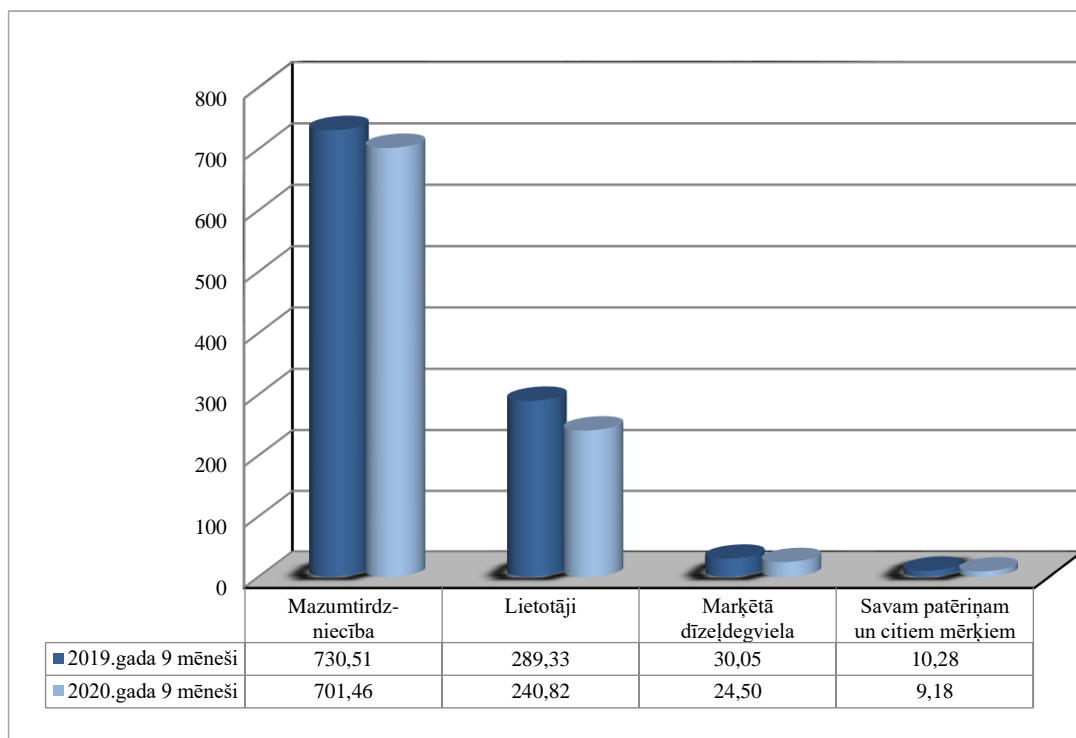
2020. gada 9 mēnešos, salīdzinot ar 2019. gada attiecīgo periodu, akcīzes nodokļa ieņēmumi ir samazinājušies: par alkoholiskajiem dzērieniem (t.sk. alu) -12,7 milj. EUR, par tabakas izstrādājumiem -3,7 milj. EUR, par pārējām precēm -3,4 milj. EUR. Pārējām akcīzes precēm nodokļa ieņēmumu samazināšanos izraisījis klimatisko apstākļu ietekmes izraisītais dabasgāzes patēriņa kritums. Savukārt ieņēmumi par naftas produktiem šī gada 9 mēnešos palielinājušies par 5,5 milj. EUR (skat. 3.attēlu).

Naftas produkti

Kopējais patēriņam Latvijā nodoto naftas produktu (degvielas) apjoms 2020. gada 9 mēnešos ir 974,59 tūkst. tonnas, kas salīdzinot ar 2019. gada attiecīgo periodu ir par 81,89 tūkst. tonnām jeb 7,8% mazāk.

4.attēls

Naftas produktu realizācija, tūkst. tonnas

Patēriņam nodoto naftas produktu apjomu turpina ietekmēt valstī ieviestie ierobežojumi saistībā ar COVID-19. Mazumtirdzniecībā (degvielas uzpildes stacijās) realizētas 701,46 tūkst. tonnas degvielas, kas ir par 4% mazāk kā 2019. gada 9 mēnešos. Samazinājumu galvenokārt veido mazumtirdzniecībā realizētās autogāzes (-11%), benzīna (-4%) un dīzeļdegvielas (-3%) apjoms. Mazumtirdzniecībā šī gada 9 mēnešos visvairāk degvielas ir realizējusi SIA "Neste Latvija".

Lietotājiem vairumtirdzniecībā realizētās degvielas apjoms, salīdzinot ar iepriekšējā gada 9 mēnešiem realizēto apjomu, samazinājies par 17%. Marķētās dīzeļdegvielas realizētais apjoms krities par 19% attiecībā pret 2019.gada deviņu mēnešu rādītāju.

Detalizētu informāciju par naftas produktu (degvielas) aprites rādītājiem, aprēķināto akcīzes nodokli sadalījumā pa degvielas veidiem, lielākos komersantus un akcīzes nodokļa līkmu izmaiņas skatīt pielikumā *Degvielas aprite*.

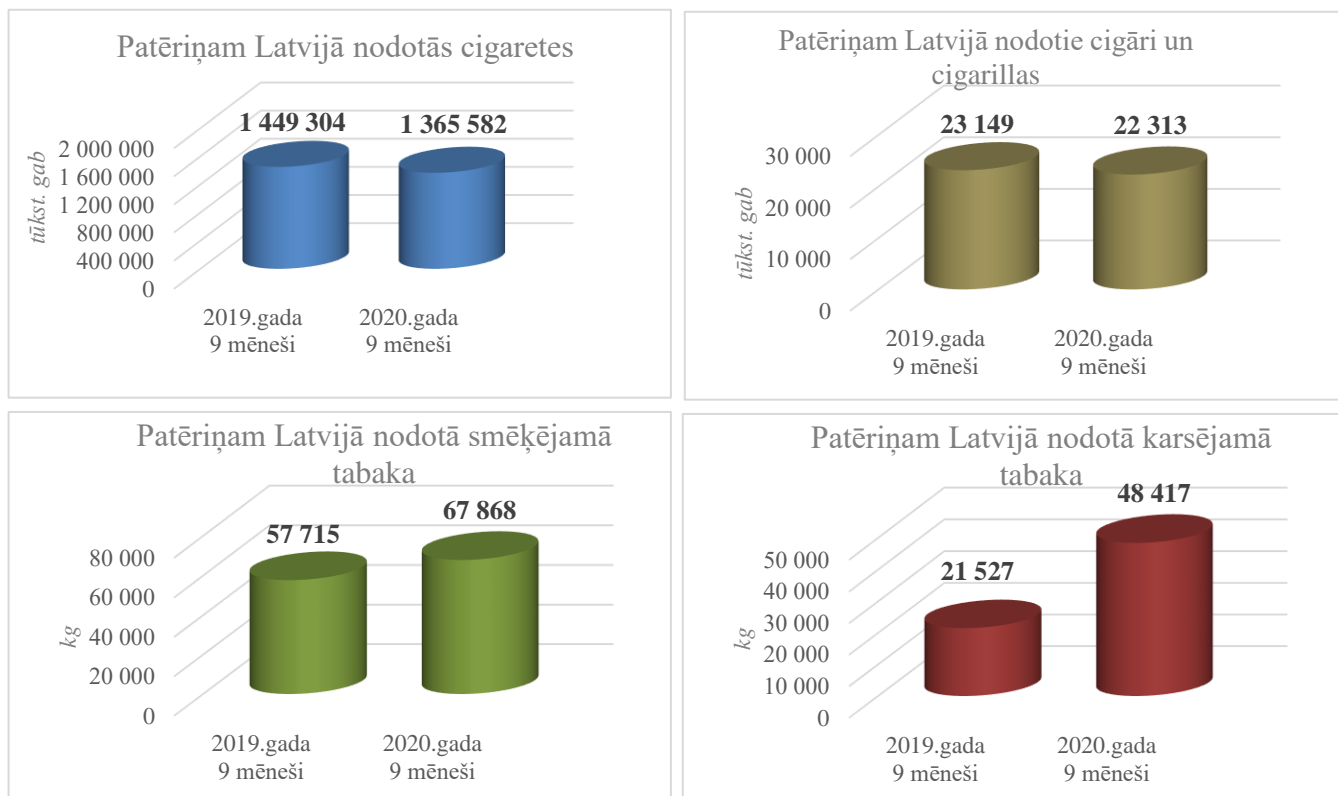
➤ **Tabakas izstrādājumi**

Vislielāko īpatsvaru no akcīzes nodokļa par tabakas izstrādājumiem veido nodoklis par cigaretēm – 2020. gada 9 mēnešos 94 % no kopējās aprēķinātās akcīzes nodokļa summas par tabakas izstrādājumiem veido aprēķinātais akcīzes nodoklis par cigaretēm¹.

2020. gada 9 mēnešos patēriņam Latvijā nodoto cigarešu skaits samazinājies par 6 %. Turpina pieaugt smēķējamās tabakas un karsējamās tabakas patēriņam nodotais apjoms (skat. 5.attēlu). Latvijas patērētāju vidū popularitāti joprojām saglabā "WINSTON" un "L&M", trešo pozīciju ieņem "MARLBORO" markas cigaretes.

¹ Pamatojoties uz Akcīzes nodokļa deklarācijās aprēķināto akcīzes nodokli

5.attēls

2020. gada 9 mēnešos samazinājies patēriņam Latvijā nodotais cigarešu apjoms – par 6%, cigāru un cigarillu apjoms – par 4% mazāks apjoms nekā 2019. gada attiecīgajā periodā. Savukārt par 18% palielinājies smēķējamās tabakas apjoms. Apkopotais rādītājs par smēķējamās tabakas apjomu ietver gan smalki sagrieztu tabaku cigarešu uztīšanai, gan citu smēķējamo tabaku.

Jau 2018. gadā Latvijas tirgū patērētājiem tika piedāvāts jauns tabakas izstrādājums-karsējamā tabaka, šī produkta popularitāte 2020.gadā turpina strauji pieaugt.

2020.gada 9 mēnešos patēriņam Latvijā nodotās karsējamās tabakas apjoms divkārtšojies. Patēriņam tika nodots par 26,9 tūkst. kilogramu karsējamās tabakas vairāk kā iepriekšējā gada attiecīgajā periodā (skat. 5.attēlu).

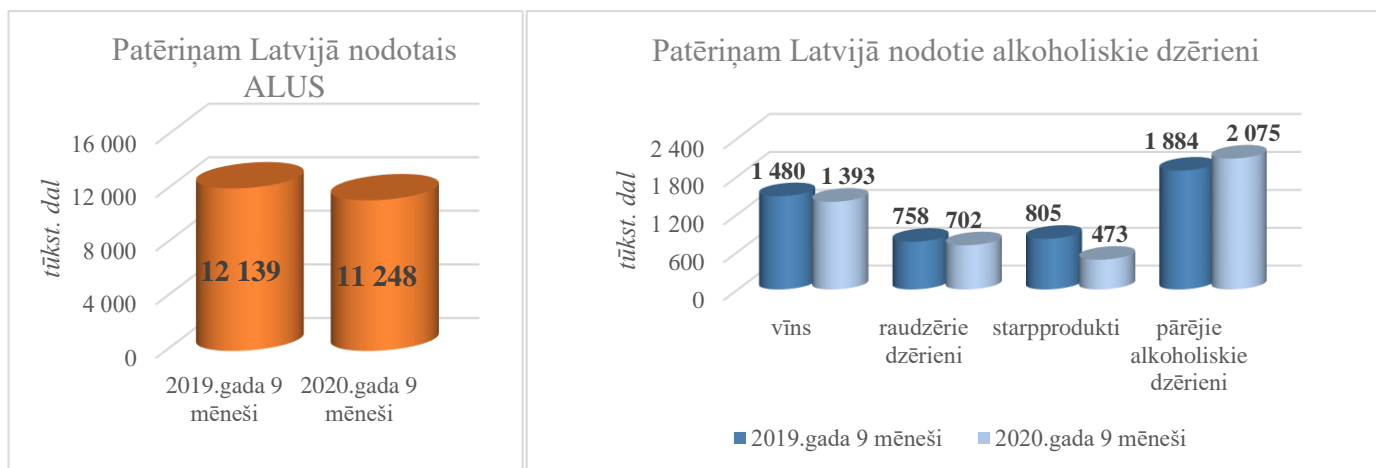
Detalizētu informāciju par tabakas izstrādājumu apriti skatīt pielikumā *Tabakas aprīte*.

➤ *Alkoholiskie dzērieni un alus*

Patēriņam Latvijā nodoto alkoholisko dzērienu un alus apjoms 2020. gada 9 mēnešos, salīdzinot ar 2019. gada attiecīgo periodu, ir samazinājies. 2020. gadā patēriņam Latvijā nodoti 4,6 milj. dekalitri alkoholisko dzērienu, kas ir par 6% mazāk kā 2019. gada attiecīgajā periodā un 11,2 milj. dekalitri alus, kas ir par 7% mazāk nekā 2019. gadā (skat. 6. attēlu).

Kopējā patēriņam Latvijā nodoto alkoholisko dzērienu struktūrā 2020. gada 9 mēnešos vislielāko daļu sastāda alus (71%), savukārt degvīna un pārējo “spirtoto” dzērienu īpatsvars kopējā alkohola patēriņa struktūrā aizņem 13 %, vīns – 9% , raudzētie dzērieni – 4% un starpprodukti – 3%.

Akcīzes nodokļa ieņēmumu struktūrā būtiski augstākas nodokļa likmes dēļ pārējo alkoholisko dzērienu grupai ir dominējošā loma, nodrošinot 62 % no nodokļa ieņēmumiem.

Legālā alkohola tirgus apjomi (nodots patēriņam Latvijā atbilstoši nodokļu maksātāju deklarētajai informācijai aprites pārskatos) 2020. gada 9 mēnešos, tāpat kā akcīzes nodokļa ieņēmumi, ir samazinājušies.

Patēriņam nodoto alkoholisko dzērienu apjoma samazinājums 2020. gada 9 mēnešos saistāms ar akcīzes nodokļa diferences samazinājumu, salīdzinot Latviju ar Igauniju, īpaši pārējo alkoholisko dzērienu grupai (2020. gada martā pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem akcīzes nodokļa likme Latvijā ir 1 642 EUR par 100 l a/a un Igaunijā – 1 881 EUR par 100 l a/a (Latvijā par 239 EUR mazāka likme). Attiecīgi 2019. gadā Latvijā likme bija par 317 EUR mazāka kā Igaunijā, savukārt 2018.gadā tā bija par 838 EUR zemāka. Samazinoties akcīzes nodokļa likmju diferencei, mainās patērētāju uzvedība un samazinās kaimiņvalstu, t.sk. Igaunijas, Somijas, Zviedrijas patērētāju ieinteresētība iegādāties alkoholiskos dzērienus Latvijā, jo cenu starpība vairs nav tik būtiska.

Kopumā 2020. gada 9 mēnešos Latvijā saražoti 3,8 milj. dekalitri alkoholisko dzērienu, kas ir par 8% mazāk nekā 2019. gada attiecīgajā periodā. Latvijā saražotā alus apjoms 2020. gada 9 mēnešos samazinājies par 1% – saražoti 11,0 milj. dekalitri alus.

2020. gada septembra beigās Latvijā bija:

- 102 mazās alkoholisko dzērienu darītavas (licence alkoholisko dzērienu ražošanai izsniegta uz atvieglotiem nosacījumiem), kurās 2020. gada 9 mēnešos saražoti 8,7 tūkst. dekalitri alkoholisko dzērienu (kas ir 0,002% no kopējā Latvijā saražotā alkoholisko dzērienu apjoma), no kuriem 84% dzērienu ietilpst raudzēto dzērienu grupā;
- 60 patstāvīgās mazās alus darītavas, kurās saražoti 1,6 milj. dekalitri jeb 27% no visa Latvijā ražotā alus apjoma (2020. gada 9 mēnešos kopā saražoti 6 milj. dekalitri alus).

Detalizētu informāciju par alkoholisko dzērienu un alus apriti skatīt pielikumā *Alkohola aprite*.

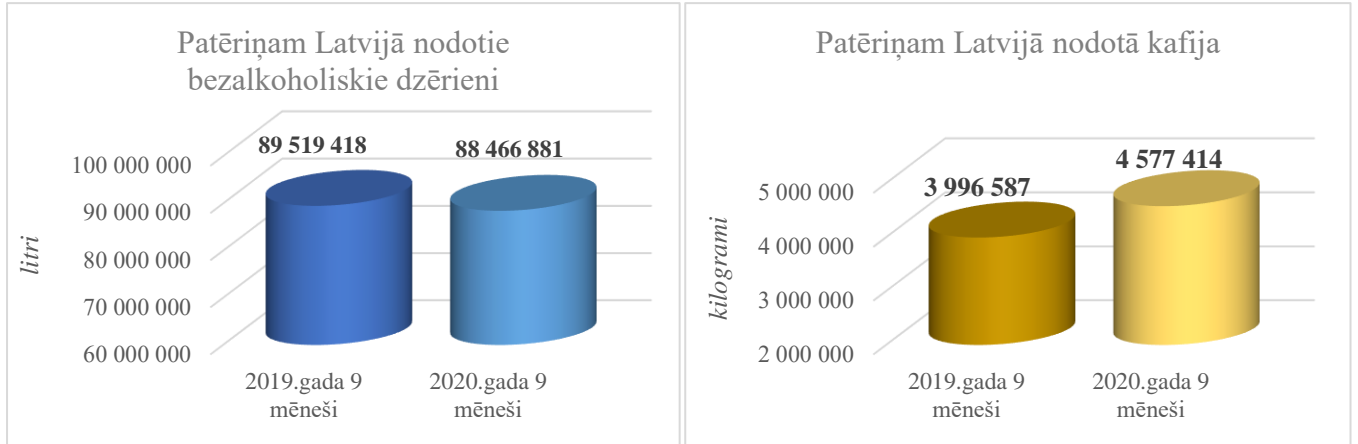
➤ **Pārējās akcīzes preces**

Latvijā akcīzes nodokli nacionālā līmenī piemēro dabasgāzei, kafijai, bezalkoholiskajiem dzērieniem un elektroniskajās cigaretēs izmantojamajam šķidrumam.

2020. gada 9 mēnešos patēriņam Latvijā nodoti 88 milj. litri bezalkoholisko dzērienu un 4,6 milj. kilogramu kafijas.

Kafijas apjoms, par kuru aprēķināts akcīzes nodoklis un kas uzskatāms par nodotu patēriņam Latvijā, ir par 15% lielāks nekā 2019. gada 9 mēnešos. Savukārt patēriņam nodotais bezalkoholisko dzērienu apjoms salīdzinājumā ar 2019.gadu ir samazinājies par 1,2% (skat. 7.attēlu).

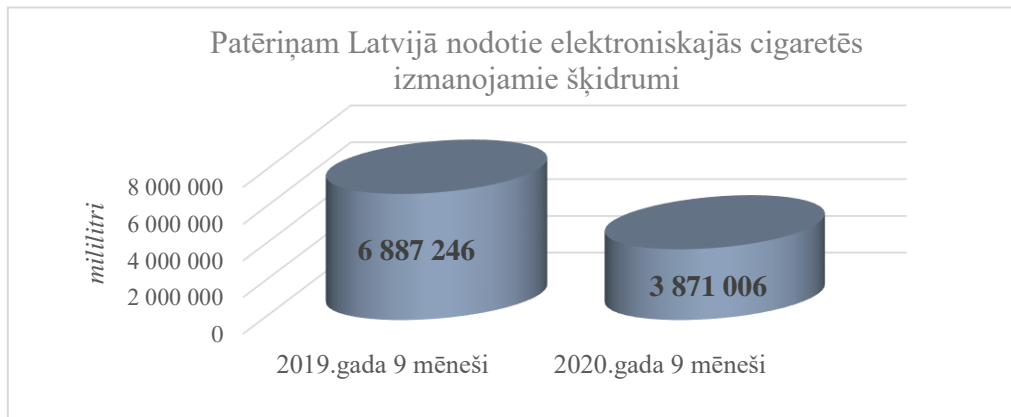
7.attēls

* Pamatojoties uz Akcīzes nodokļa deklarācijās deklarēto informāciju (neiekļaujot apjomus importa gadījumā, kas iekļauti muitas deklarācijās)

Patēriņam nodoto *elektroniskajās cigaretēs* izmantojamo šķidrumu apjoms 2020. gada 9 mēnešos samazinājies par 44%, savukārt, aprēķinātais akcīzes nodoklis, salīdzinot ar pērnā gada datiem, pieaudzis par 33%, kas saistīts ar to, ka patēriņam tika nodoti elektroniskajās cigaretēs izmantojamie šķidrumi ar augstāku nikotīna saturu tajos. Patēriņam Latvijā nodotais apjoms 2020. gadā ir 3,9 milj. mililitri un tas ir par 3,0 milj. mililitru mazāk nekā iepriekšējā gadā (skat. 8.attēlu).

8.attēls

* Pamatojoties uz Akcīzes nodokļa deklarācijās deklarēto informāciju (neiekļaujot apjomus importa gadījumā, kas iekļauti muitas deklarācijās)

2020.gada 9 mēnešos gala patērētājiem nodota *dabasgāze* 8 041 milj. kilovatstundu apmērā, kas ir par 2 581 milj. kilovatstundām mazāk nekā pagājušā gada attiecīgajā periodā.

No minētā 6 788 milj. kilovatstundas nodotas gala patērētājiem izmantošanai par kurināmo, 588 milj. kilovatstundas – izmantošanai par kurināmo rūpnieciskai ražošanai, 4,8 milj. kilovatstundas – izmantošanai par degvielu un 660 milj. kilovatstundas nodotas gala patērētājiem izmantošanai mērķiem, kuriem paredzētā dabasgāze netiek aplikta ar akcīzes nodokli vai tiek atbrīvota no akcīzes nodokļa.

Detalizētu informāciju par neharmonizēto jeb nacionālo akcīzes preču (t.sk. kafija, bezalkoholiskie dzērieni, elektroniskajās cigaretēs izmantojamie šķidrums un dabasgāze) apriti skatīt pielikumā *Pārējo akcīzes preču aprite*.

Sirija 67120167

Analītiskajā materiālā un pielikumos apkopota informācija no VID informācijas sistēmās iesniegtajiem pārskatiem uz datu apkopošanas brīdi. Informācija turpmākajās publikācijās var tikt precizēta.